

Tvorba riječi s brojevnim značenjem u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku

Klinčić, Ivana

Source / Izvornik: **Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2013, 38, 327 - 355**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:339815>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-29**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

UDK 811.163.42*366

811.163.42*282

Izvorni znanstveni rad

Rukopis primljen 6. X. 2012.

Prihvaćen za tisak 28. II. 2013.

Ivana Klinčić

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Ulica Republike Austrije 16, HR-10000 Zagreb

iklincic@ihjj.hr

TVORBA RIJEČI S BROJEVNIM ZNAČENJEM U HRVATSKOM KAJKAVSKOM KNJIŽEVNOM JEZIKU

U radu se donosi opis tvorbenih tipova riječi s brojevnim značenjem u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku. Obradene potvrde ispisane su iz Habledićeva i Jambrešićeva rječnika, a potvrde nekoliko tvorbenih tipova kojih nema u kajkavskim rječnicima, pronađene su u Šilobodovu matematičkom priručniku *Arithmetika horvatszka*.

0. Uvod

Cilj istraživanja bio je ispisati potvrde riječi u kojima postoji brojevno značenje te utvrditi kojim tvorbenim tipovima pripadaju takve riječi i postoje li tvorbeni tipovi specifični za takve riječi.¹ Vrela iz kojih su crpljene potvrde su Habledićev *Dictionar*, Jambrešićev *Lexicon latinum* i Šilobodova *Arithmetika horvatszka*.²

Isusovac Juraj Habledić (1609–1678) ostavio nam je tri tiskane knjige: teološka djela *Zerczalo marianzko* (1662) i *Pervi otcaz nassega Adama greh* (1674) te hrvatsko-latinski rječnik *Dictionar* (Graz, 1670). Puni naslov rječnika glasi:³ *Dikcionar, ili reči slovenske zvekšega vkup zebrane, u red postavljene*

¹ U preoblikama se brojevni dio značenja tvorenice označava kraticom *n*.

² Belostenčev latinsko-hrvatski i hrvatsko-latinski rječnik *Gazophylacium* (1740) korišten je samo kao dopuna navedenim vrelima u slučajevima kada potvrde iz Habledićeva i Jambrešićeva rječnika treba dodatno objasniti.

³ Kod navođenja dopreporodnih djela naslovi se ne bi trebali transkribirati. Budući da će se u nastavku odlomka naslovu u cjelini pristupiti kao tekstu, donosi se u transkribiranome obliku, ali je ostavljena izvorna interpunkcija. Prvu smo riječ transkribirali “dikcionar”, što je potrebno dodatno objasniti. Dio »cti« u prvoj riječi naslova »Dictionar« donosi se prema izvornome latin-

ne, i dijačkemi zlahkotene trdom Jurja Habeliča, mašnika Tovarūstva Ježuševoga, na pomoć napredka u dijačkom navuku školneh mladencev horvatskoga, i slovenskoga naroda. Iz naslova je vidljivo da je rječnik namijenjen učenicima (školneh mladencev) latinskoga jezika (u dijačkom navuku) te da sadržava hrvatske kajkavske riječi (reči slovenske),⁴ manjega obima (zvekšega vkup zebrane), objašnjene latinski (dijačkemi zlahkotene). Rječnik je, dakle, školski priručnik i rezultat je Habeličeva metodičkoga i didaktičkoga iskustva kao predavača na isusovačkim školama. Stoga je jasno objašnjenje u naslovu da su riječi zvekšega vkup zebrane, tj. nije mu cilj obuhvatiti cijeli hrvatski kajkavski rječnički fond, nego samo onaj koji je koristan učenicima.⁵ Ipak, broj ispisanih potvrda riječi s brojevnim značenjem pokazuje da je taj rječnik vrijedno vrelo za istraživanu temu.

Obimno leksikografsko djelo *Lexicon latinum interpretatione illyrica, germanica, et hungarica locuples, in usum potissimum studiosae juventutis digestum, ab Andrea Jambressich, Societatis Jesui sacerdote, Croata Zagorien-si*⁶ (Zagreb, 1742) rezultat je rada dvojice isusovaca: Franje Sušnika (1686–1739), koji je započeo rad na rječniku, i Andrije Jambrešića (1706–1758), koji je rječnik završio i pripremio za tisak. O njihovu stvarnom udjelu u obrađenoj rječničkoj građi, a time i o autorstvu, vodila se polemika između Vlodoja Dukata i Franje Fanceva. Novija su istraživanja pokazala da je Jambrešićev udio u izradi rječnika nadmašio Sušnikov (Šojat 1992: IV–IX). Uobičajeno je taj rječnik nazivati “Jambrešićev rječnik” pa je tako postupljeno i u ovom radu. U Jambrešićevu je rječniku pronađeno obilje riječi s brojevnim značenjem pa se pokazalo da je to svakako najbogatije vrelo za ovo istraživanje.⁷

skom zapisivanju, no u latinskome ne postoji riječ “dictionar”. Jambrešić ima latinsku natuknicu *dictionarium* u značenju ‘rječnik’, a tako su naslovljeni npr. Vrančićev i Patačićev rječnik. U suvremenim rječnicima latinskoga jezika ne može se potvrditi postojanje riječi *dictionar*, a latinska riječ za rječnik je *lexicon* (Divković 1900; Marević 2000). »Dictionar« smo stoga transkribirali prema tradicionalnome načinu čitanja, smatrajući da je riječ o prilagođenoj posudnici kod koje je zadržan latinski način pisanja.

⁴ Raščlambu značenja *slovenski* i *horvatski* kod kajkavskih pisaca dao je Josip Vončina u više radova, a najpreglednije se objašnjava i oprimjeruje u poglavlju *Kajkavski književnojezični tip* (Vončina 1988: 249–254, 269–275).

⁵ Habeličev rječnik sadržava 12 000 rječničkih natuknica na 460 nepaginiranih stranica s folijacijom A1–Ee7 (Horvat 1989: 16).

⁶ U prijevodu: »Latinski rječnik s obilatim tumačenjem na ilirskom, njemačkom i mađarskom ponajviše za uporabu učevoj mladeži, koji je priredio Andrija Jambrešić, svećenik Družbe Isusove, Hrvat Zagorac« (Vratović 1992: LV).

⁷ Budući da je više potvrda iz Jambrešićeva rječnika nego iz Habeličeva, one potvrde koje se nalaze samo kod Jambrešića nismo posebno označavali (osim na mjestima gdje je pridodan kontekst). Izvor potvrda označen je uz one koje su samo Habeličeve, i uz one koje su potvrđene u obojice, i to za Habeliča kraticom H, a za Jambrešića kraticom J.

Mihalj Šilobod Bolšić⁸ (1724–1787), župnik u Martinskoj Vesi, selu u Hrvatskoj posavini, autor je prvoga hrvatskog matematičkog priručnika, *Arithmetika horvatszka* (Zagreb, 1758). U Šilobodovu je djelu nekoliko potvrda tvorbenih tipova riječi s brojevnim značenjem koje ne nalazimo kod Habledelića i Jambrešića, a smatrali smo bitnim prikazati ih u radu.

Ispisane potvrde razvrstane su i obrađene prema tvorbenim načinima izvođenja i slaganja. Slaganje je podijeljeno na tvorbu srastanjem, zatim čisto slaganje, prefiksalna tvorba i prefiksarno-sufiksna tvorba (prema Babić 1986),⁹ a od tvorbi sličnih načina utvrđeno je postojanje preobrazbe.

Budući da su osnovna vrela za potvrde rječnici, često je bilo dostupno takvo leksičko značenje koje se može povezati s tvorbenim jedinicama, pa se i to uzelo u obzir pri određivanju preoblake, a time i tvorbenoga tipa. Oslanjanje na leksičko značenje (najdostupnije u Jambrešićevu rječniku) za određenje tvorbenoga tipa moglo se primijeniti gotovo svugdje osim kod egzocentričnih imeničkih složenica.

Kod nekih su potvrda utvrđeni tvorbeni tipovi specifični za kajkavski jezični razvoj pa se donosi etimološki opis riječi ili sufiksa. Opis žive plodne tvorbe i završenih tvorbenih procesa katkad se isprepleće i u suvremenim gramatikama, što je naročito vidljivo u opisu tvorbe priloga (usp. Babić 1986: 499–507). Budući da u mnogim primjerima tvorba riječi s brojevnim značenjem s pomoću izvođenja seže daleko u prošlost hrvatskoga jezičnog razvoja, etimološke se odrednice nisu mogle izbjeći u poglavlju o izvođenju. Dio tvorbenih procesa riječi s brojevnim značenjem zajednički je hrvatskomu jeziku u cjelini pa su pojedini tvorbeni tipovi u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku usporedivi i sa stanjem u hrvatskom standardnom jeziku.

1. Izvođenje

1.1. Imenice

Najčešća je tvorba obrađenih imenica s brojevnim značenjem izvođenje. Sufiksi koji sudjeluju u tvorbi imenica najvećim su dijelom općehrvatski (pa i

⁸ Na naslovnici matematičkoga udžbenika: »MIHALY SILLOBOD, Drugàch BOLSSICH«. Šilobodov život i djelovanje temeljito je rasvijetljeno zahvaljujući istraživanjima Alojza Jembriha (Jembrih 2008).

⁹ Teorija tvorbenih načina i tvorba riječi u hrvatskome standardnom jeziku u novije je vrijeme predmet mnogih znanstvenih radova. Propituju se stari pogledi na problematiku, a donose se i nove podjele i raščlambe tvorbenih načina (usp. npr. Barić 1980; Mihaljević i Ramadanović 2006; Tafra i Košutar 2009), što je imalo znatan utjecaj i na razgranatost terminologije u tvorbi riječi (Kuna 2006).

sveslavenski), a s brojevnom osnovom njihovo je značenje često modificirano i tada se može svrstati u poseban tvorbeni tip. Za određivanje značenja i ograničenja tvorbe često je bila bitna etimologija sufiksa.

Sufiks -ača sudjeluje u tvorbi od pridjeva, imenica, glagola i brojeva (Babić 1986: 77–79), a njime se tvore imenice koje označuju što konkretno (Skok I: 6). U Jambrešića ga nalazimo u dva značenja s brojevnom osnovom koja se mogu opisati preoblikama:

1. →‘bolest koja traje *n* dana’: **tretjača** (J. s. v. *tertiana*), **četertača** (J. s. v. *quartana*), **čtvrtača** (J. s. v. *quartana*). Budući da je u osnovi redni broj, teško je izvesti jednostavnu preobliku pa se ona može prikladno izvesti iz Jambrešićeva objašnjenja uz *tretjača*: *zimljica koja se na tretji dan povraća*. Prema tome bi preoblika mogla glasniti i →‘bolest koja se vraća *n*-ti dan’. Isti tvorbeni tip nalazimo u Belostenca (*četertača*) i Vitezovića (*tretača*, *četrtča*). U Akademijinu se rječniku pod *čtvrtača* navode samo kajkavski izvori (Belostenec i Jambrešić), a oblik *trećača* preuzet je od Stullija.

2. →‘novac koji vrijedi *n*’: **petača** (J. »Quinarius, ii, m. (Nummus erat argentus quinque assibus aestimatus) Varr. Peticza, Petāk, Petacha.«). Kod Belostenca pod supstantivom *quinarius* zabilježeno je samo »petak-ticza«, dakle *petak* i *petica* (usp. sufikse *-ak* i *-ica*). Kod Vitezovića pod pridjevom *quinarius* navode se imenice *petak*, *petakinja* i *petača*, što se može odnositi samo na vrstu novca.¹⁰ U Akademijinu rječniku kao nazivi za novac navode se *petača* (»banka od negdašnjih austrijskih pet forinti; zabilježili Ivšić (u Orahovici u Slav.) i Pavičić. Govorilo se i u Istri: petāča, charta quinquae florenorum. Nemanić (1884) 44.«) i *děsetača* (»banka od 10 forinata u naše vrijeme«, bez izvora). Jasno je, dakle, da je riječ o novcu, ali je dvojbeno radi li se uvijek o vrijednosti novca izraženoj kojom drugom valutom koja nije imenovana u riječi ili može biti i nominalna vrijednost novca. Ista preoblika vrijedi i za sufikse *-ak* i *-ica* s brojevnom osnovom.

Kod Belostenca nalazimo sufiks *-ača* i u drugim značenjima: *dvojača* (i mn. *dvojače*) za vrstu torbe (*bisage*) te *tretjača* u »Tretjāk-jacha. Trimus, trimulus, triennis.«, iz čega proizlazi *tretjača* kao mocijski parnjak riječi *tretjak* u značenju ‘tri godine star’ (usp. sufiks *-ak*). Najstarije potvrde sufiksa *-ača* s brojevnom osnovom zabilježene su dosljedno u kajkavskim izvorima ili u izvorima s jakim kajkavskim utjecajem. U hrvatski književni jezik 20. stoljeća oblici *četvrtača*, *desetača*, *pedesetača* i *petača* (Babić 1986: 78) interpolirani su pod utjecajem zagrebačkoga govora.

¹⁰ Usp. *quinarius*² (Marević 2000).

Sufiks *-(a)k* kod Jambrešića je potvrđen u riječi **četvertak** (J. s. v. *Dies Jovis*; uz *četertek*), a refleks poluglasa *a* upućuje na nekajkavsko podrijetlo (usp. sufixs *-(e)k*). Kod Belostenca na *-(a)k* završava potvrda *dvojak*, s koje se upućuje na *dvojki*.

Sufiks *-ak* pridjevskoga je podrijetla, a u štokavskom je razvio funkciju poimeničavanja najčešće u dvama značenjima: a) imenice muškoga roda za osobu određenih osobina (*ludak*, *gluhak*, *novak*, *ljevak*, *prostak*, *sedmak*, *junak* i dr.); b) imenice za »predjel i predmete« (*mravinjak*, *telećak*) (Skok I: 19). U kajkavskim se leksikografskim djelima taj sufixs s brojevnom osnovom pojavljuje u više semantičkih skupina riječi. Čini se da sufixs *-ak* nije razvio neko određeno i specifično značenje, nego ima općenitu ulogu supstantivizacije brojevnoga svojstva, koje se može izraziti preoblikama:

1. → 'osoba/životinja/predmet *n* godina star': **tretjak** (J. *tri godišća star*, s. v. *triennis*), **četertak** (J. *četveroletni*, *četiri godišća star ali bivajuči*, s. v. *quadriennis*), **šestak** (J. *šesteroletni*, *šest godišć star*, s. v. *sexennis*), **sedmak** (H.; J. *sedmoletni*, *sedem let imajuči*, s. v. *septennis*), **osmak** (H., J. *osmoletni*, s. v. *oc-tennis*), **desetak** (J. *deseteroletni*, s. v. *decennis*).

2. → 'novac koji vrijedi *n*': **petak** (H. *quinarius*), **desetak** (H. *denarius*), **petak** (J. »Nummus erat argenteus quinque assibus aestimatus)¹¹ Varr. *Peticza*, *Petàk*, *Petacha*«, s. v. *quinarius*), **osmak** (J. »Nummus osto assium. Ofzmačk penez ofzem novacz valyajuchi.«, s. v. *octuffis*), **desetak** (J. »idem quod numerus denarius«, s. v. *decas*). Usp. sufixse *-ača* i *-ica*.

3. → 'matematički broj *n*': **desetak** (J. »Defzetka, Defzetak broj.«, s. v. *decas*). Dakle, znači 'cjelina od deset' te "isto kao broj za novac". To potvrđuje da je osnovno značenje sufixsa *-ak* s brojevnom osnovom poimeničenje broja sa značenjem 'predmet ili osoba sa svojstvom broja' (usp. sufixs *-ka*).

4. Riječ **štertak** u značenju mjere za zapremninu potvrđena je kod Jambrešića (»Vini quadrans. Cels. Pol - polich, Stêrtak, vulgo Máfzlin, Méczely Vina.«, s. v. *quadrans*). Riječ je o četvrtom dijelu veće mjere za zapreminu pa tu potvrdu treba dovesti u vezu s Habelićevom *štertinjač* (usp. sufixs *-injač*).

5. → '*n*-ti dio cjeline', tj. u matematičkom smislu → 'nazivnik *n* u broju izraženom razlomkom': Kod Šiloboda nalazimo potvrde imenica N sg. *dvojak*, *devetak*; N pl. *tretjaki*, *četertaki*, *petaki*; G pl. *šestakov*, *sedmakov*, *osmakov* (3), *devetakov*, *desetakov* iz kojih se mogu izvesti osnovni oblici *dvojak*, *tretjak*, *četertak*, *petak*, *šestak*, *sedmak*, *osmak*, *devetak* i *desetak* u značenju 'polovina', 'trećina', 'četvrtina', 'petina', 'šestina', 'sedmina', 'osmina', 'devetina', 'de-

¹¹ "Bijaše srebrni novčić koji je vrijedio pet asa."

setina’, a Šilobod ističe pravilnost u tvorbi napomenom »I tak nadalye« (Šilobod 1758: 39). Ta skupina imenica Šilobodu imenuje nazivnik u broju izraženom razlomkom. Kod Habledića i Jambrešića nema potvrde sufiksa *-ak* u tom značenju, nego se nazivi za dio cjeline (što nije uvijek i nazivnik u broju izraženom razlomkom) tvore drukčije (Habledić: *pol; polovica; četert živinčeta; četerti del ore, dneva, etc.*; Jambrešić: *polovica; pol; tretina; tretji del; četerti del, četerta stran*).

U Habledića *petak* i *desetak* znače samo vrstu novca. Budući da je Habledić svoj hrvatsko-latinski rječnik temeljio na latinskom rječničkom korpusu, mnogi se pojmovi na hrvatskom kajkavskom donose opisno pa zato ima: »Defzet let fztar. Decennis, is, c. Decem annorum.«; »Devet let fztar. Novennis. Novem annorum.«; »Devetdefzet let fztar. Nonagenarius, a, um«; »Treh let. Triennis, is, c. ne, n. Trimulus, li«. To pokazuje da je Habledić poznao tvorbu s *-ak* za koju vrijedi preoblika → ‘osoba/životinja/predmet *n* godina star’, ali ju nije mogao dosljedno provoditi jer mu je taj sufiks istodobno označavao i vrijednost novca.

Sufiks *-ar* podrijetlom je iz latinskoga jezika, ali vrlo je plodna tvorba tim sufiksom u svim južnoslavenskim jezicima (Skok I: 49) u značenju ‘vršitelj radnje’. Kod Jambrešića su potvrđen primjer s imeničkom osnovom *desetkar* (J. s. v. *decimator; dežmar; z desetoga jemec*). Habledić nema jedinstven hrvatski kajkavski naziv, nego samo opisan: *desetinu ki porezava ali pobira*.

Sufiks *-(e)k* razvio se iz indoeuropskoga pridjevnoga sufiksa (Skok I: 19), s kajkavskim refleksom *e* od poluglasova. Taj je sufiks razvio više imeničkih funkcija, koje Skok opisuje u štokavskom narječju: mocijska opreka *-ak/-ka*, deminutivno značenje, poimeničenje pridjeva u muškom rodu (od čega su za ovu temu značajni primjeri *utorak, četvrtak, petak, ponedjeljak, jedinak*) te imenice za materiju danas neproduktivnih osnova (Skok I: 19). Poimeničenje pridjeva u muškom rodu u štokavskim riječima *utorak, četvrtak* i *petak* te analogijom preneseno na *ponedjeljak* (Skok I: 19) u značenju ‘dan u tjednu’ nije plodna tvorba sa sinkronijskoga gledišta (Babić 1986: 85), a isto se može utvrditi i za hrvatski kajkavski književni jezik. Sufiks *-(e)k* s brojevnom osnovom tvori riječi nekoliko značenjskih skupina:

1. → ‘*n*-ti dan u tjednu’: *četertek* (J. s. v. *Dies Jovis*) i *petek* (J. s. v. *Dies Veneris*; također *četvertak*).¹² Riječi *tork* i *torak* također imaju brojevnu osnovu, povezanu sa značenjem ‘drugi’ (v. *utorak*; Skok III: 552).

¹² Osim navedenih potvrda, kod Habledića su nazivi za dane u tjednu *pondeljek* i *tork*, a kod Jambrešića *pondeljak, pondeljek, tork* i *torak*.

2. → ‘blizanci kojih ima *n*’: mn. **dvojki** (H.),¹³ jd. **dvojek** (J. s. v. *gemellus*), mn. **dvojki** (J. s. v. *gemellus*), mn. **trojki** (J. s. v. *trigemini*).¹⁴ Zbog izvanjezičnih okolnosti, množinski je oblik razvio samostalan tvorbeni morfem *-ki*, a Jambrešićeva potvrda *dvojek* vjerojatno je posljedica hiperkorektnosti, što je vidljivo iz *Indexa*, gdje se nalazi samo *dvojki*. I kod Belostenca nalazimo jedninu (*dvojak*) s koje se upućuje na množinski oblik *dvojki*.

3. → ‘matematički broj *n*’: kod matematičara Šiloboda u riječima *jedinek* i **desetek/*desetka*, u kojima može biti dvojbena pitanje roda, a time i sufiksa. To će se pokušati razriješiti morfološkom raščlambom svih Šilobodovih potvrda. Riječ *jedinek* pojavljuje se u oblicima:¹⁵ N jd. *jedinek* (2); A jd. *jedinek*; I jd. *jedinkom*; N mn. *jedinki* (6); G mn. *jedinkov* (2); D mn. *jedinkom*; A mn. *jedinke* (8), u dvama značenjima: 1. ‘jedinica u višečlanom brojevnom nizu’, tj. ‘zadnji broj u višečlanom brojevnom nizu’ (*Ako anda hoćeš račun pridavanja napraviti, tak jedinke postavi izraven pod jedinke [...] ter tak postavljene [...] vu pervom redu jedinke k jedinkom [...] pridaj i pridane vsaki put redom pod linji-ju postavi*¹⁶; *računajuč najmre vsaki poseb broj kakti jedinke*); 2. ‘matematički broj 1’ (*Ako je imenitel jedinek, velim 1, brojtjel pak je već nego 1 [...]*). Iako postoje potvrde nominativa jednine i množine, pitanje roda utvrdit ćemo i usporedbom s opisom a-sklonidbe i e-sklonidbe u kajkavskim gramatikama u potvrđenim padežima (Szentmartony 1783; Kornig 1795; Matijević 1810; Kristijanović 1837). U kajkavskim su gramatikama nastavci za muški rod: A jd. *-ø*; I jd. *-om*; G mn. *-ov, -eh, -ih*; D mn. *-om*, prema čemu je zaista kod Šiloboda to samo imenica muškoga roda. Kada bismo pretpostavili postojanje imenice **jedinka* kao kanonskoga oblika navedenih potvrda, očekivani bi oblici bili: A jd. “jedinku”, I jd. “jedinkum”, G mn. “jedinkah” ili “jedinkih”, D mn. “jedinkam”, što ovdje nije slučaj. Za **desetek/*desetka* situacija je zamršenija. Šilobodove su potvrde: I jd. *desetkum*, N mn. *desetke* (6), G mn. *desetkov* (3), D mn. *desetkom* (2), A mn. *desetke* (6). Prema opisu imenske sklonidbe u kajkavskim gramatikama, oblici ženskoga roda su I jd. *desetkum* (*z desetkum vekši postane*) i N mn. *desetke* (u tablici mjesta u višečlanom brojevnom nizu, Šilobod 1758: 2), a oblici muškoga roda su G mn. *desetkov* i D mn. *desetkom* (*ima pako jedna stotina vu sebe deset desetkov; desetke k desetkom; k drugom redu tj. k desetkom; ako ti takaj iz desetkov; desetke od desetkov*). Oblik za A mn. *deset-*

¹³ »Brati duoyki.«; »Dvoyki. Gemelli, orum, m. Gemini, orum, m.«; »Dvoyki. Gemini, orum, m.«

¹⁴ »Dvojek, dvojki.«; »Trojki, tri na jeden pút rodyeni.«; »Dvojki. v. Gemellus.«

¹⁵ Broj potvrda donesen je u zagradama, osim kad nalazimo samo jednu potvrdu.

¹⁶ Na primjeru te rečenice u *Rječniku hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika* kanonski je oblik izveden kao imenica ženskoga roda *jedinka* (RHKKJ II: 191).

ke moguć je i u muškom i u ženskom rodu, ali malo je vjerojatno da bi u potvrđama *desetke k desetkom* i *desetke od desetkov* prva riječ bila ženskoga, a druga muškoga roda. Iako iz Šilobodovih potvrda nije moguće sa sigurnošću utvrditi kanonski oblik i rod, vjerojatnije je da je riječ o imenici muškoga roda, kao i kod *jedinek*. Oblici s nastavcima e-sklonidbe utjecaj su postojanja i imenice *desetka* sa sličnim značenjima, što je moglo dovesti do kolebanja u uporabi oblika kod Šiloboda.¹⁷

Sufiks -ica u hrvatskom jeziku sudjeluje u nekoliko tvorbenih tipova (brojevnice, umanjenice, mocijska tvorba i dr.). Tako i u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku nalazimo različita značenja izvedenica na *-ica* s brojevnom osnovom:

1. → ‘skupina od *n* muških osoba’ s osnovom od zbirnoga broja: **trojica** (H. *trojstvo*; J. s. v. *trias*; *trojica sudcev*); **četverica** (H. *četverica konj*; J. s. v. *quadrijugus*; *četverica konj zajedno vozečeh*; *po četverici, ali na četirih nogah hodim*); **peterica** (J. s. v. *quinqueprimi*; *peterica najstarejih, ali najpreštimanejšeh med večniki*); **petverica** (J. s. v. *quinquevir*; *jeden zmed petverice častnikov, ali glavarov*); **sedmerica** (J. s. v. *septemviri*; *sedmerica velikih sudcev*); **osmerica** (J. s. v. *octophorum*; *osmerica slugov*); **dvadeseterica** (J. s. v. *vigintiviri*; *dvadeseterica sudcev*).

2. → ‘*n*-ti dio cjeline’: **četertica** (J. *quadrans animalis, jedna četert, s. v. quadrans*).

3. → ‘novac koji vrijedi *n*’: **petica** (J. »(Nummus erat argentus quinque assibus aestimatus) Varr. *Peticza, Petàk, Petacha*.«, s. v. *quinarius*); **šestica** (J. dodatak prethodnom citatu: »Spectato hodierno usu: S’efzticza.«); **sedmica** (J. s. v. *septenarius*, »Szedmicza, (Poleg navadnoga govorenja Deveticza.) fztanoviti penez«); **devetica** (usp. J. *sedmica*). Sufiks *-ica* s brojevnom osnovom u nazivima za novac uobičajen je u djelima pisaca širega hrvatskog konteksta. I kod Belostenca nalazimo *petica*, *šestica* i *sedmica* kao nazive za novac. Teško je za sve potvrde utvrditi o kakvu je točno novcu riječ. Budući da je isti novac kroz vrijeme mijenjao brojevni iznos u nazivu, može se zaključiti da na njemu nije bila označena nominalna vrijednost novca,¹⁸ nego realna vrijednost prema drugoj vrsti novca kojega je trebalo izdvojiti za jednu kovanicu imenovanoga novca. Prema tome, u primjeru *sedmice* i *devetice* sigurno je bila riječ o zlatniku ili srebrnjaku: novac potreban za kupnju jednoga zlatnika (ili srebrnjaka) s vremenom je devalvirao pa je zlatnik (ili srebrnjak) u jednom vremenskom razdo-

¹⁷ Usp. natuknice *desetek* (RHKKJ I: 372) i *desetka* (RHKKJ I: 373).

¹⁸ Nominalna vrijednost novca je ona koja je brojem označena na novcu, za razliku od realne vrijednosti novca, koja je uvjetovana tržišnim okolnostima.

blju vrijedio sedam “novčića” (*sedmica*), a u drugom razdoblju devet “novčića” (*devetica*) pa se prema tome mijenjao i naziv zlatnika (ili srebrnjaka). Dinastija Habsburg kovala je zlatnike različite težine s likom Marije Terezije i Josipa II., a vrijednost im je bila određena težinom zlatnika, odnosno vrijednošću krajcara (ili drugoga novca) koje je trebalo izdvojiti za zlatnik. Detaljniju vrijednosnu usporedbu *šestica* i *devetica* daje Šilobod u svojem matematičkom priručniku, no te su vrijednosti bile promjenljive, pa se ne može sa sigurnošću tvrditi da je *šestica* u Belostenca, Šiloboda i npr. Brezovačkog (*kostanjevačka šestica*) isti novac. Usp. sufikse *-ak* i *-ača*.

4. → ‘razdoblje od *n* dana’: **četerdesetica** (J. *korizma, postna četerdesetica, post četerdeset dnevvov*, s. v. *quadragesima*).

S pridjevnom je osnovom kod Jambrešića zabilježena riječ **dvojnica** (*dvojno govorenje*, s. v. *amphibolia*).

Sufiks -ik potvrđen je s pridjevnom osnovom u tvorbenom tipu (samo kod Habelića) za koji vrijedi preoblika → ‘onaj koji je *n*-ti u nizu’: **stotnik**, **dvestotnik**, **tristotnik**, **četiristotnik**, **petstotnik**, **šeststotnik**, **jezernik**. Osnova proizlazi iz rednoga broja na *-ni*, što je (uz nastavak *-i*) u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku valjana tvorba oblika rednih brojeva od *sto* i *jezero*, kao što je objašnjeno i u kajkavskim gramatikama.¹⁹

Sufiks -ina sveslavenski je sufiks kojim se izvode riječi širokoga raspona značenja. U našem korpusu s brojevnim je osnovom razvio tri tvorbeno tipa koji se mogu izraziti preoblikama:

1. → ‘*n*-ti dio cjeline’, tj. u matematičkom smislu → ‘nazivnik *n* u broju izraženom razlomkom’: **tretina** (J. s. v. *triens; tretji del*); **desetina** (H. *desetine pobiranje, ali porezavanje; desetinu pobiram, ali porezavam; desetinu, ki kupuje; desetinu, ki porezava, ali pobira*; J. s. v. *decimator; ki desetinu pobira; desetinu dajući; polje desetinu dajuće; desetinu na kaj postavljam; desetine pobiranje; desetinu pobiram*), **tridesetina** (J. s. v. *tricesimus; pars. tridesetina, peregr. harmica*); **četerdesetina** (J. s. v. *quadragesima*), **petdesetina** (J. s. v. *quingagesima; petdeseti del*).

2. → ‘matematički broj *n*’: **stotina** (J. s. v. *decuriatio, centuriatus, centuria; na desetke, ali stotine etc. razdelenje, popisavanje; dve stotine imajući; od vsake stotine jednoga vzeti*), usp. sufiks *-ka*.

3. → ‘vojna formacija od *n* vojnika’: **desetina** (J. s. v. *decuria; desetka, desetero vojnikov, ali drugeh ljudih*); **stotina** (H., J. s. v. *centuria*), usp. sufikse *-ak*, *-(e)k* i *-ka*.

¹⁹ Usp. Szentmartony 1783: 32; Kornig 1795: 87; Matijević 1810: 101. To potvrđuju i Jambrešićevi redni brojevi *stoti, stoten, stotni, tristotni, tristoti, petstotni* i *sedemstotni*.

U potvrdi **jednačina** (J. s. v. *aequabilis*, *jednakoča*) osnova je pridjevna (od *jednak*) i odgovara sedmoj značenjskoj skupini u Skokovu opisu sufiksa *-ina*: »Veoma raširena je morfološka služba poimeničenja pridjeva, tvorba tzv. pridjevskih apstrakata« (Skok I: 722).

Sufiks -inka pojavljuje se samo u istoznačnicama **četertinka** (H. *Quartale modij*, vel *alterius mensurae*; J. *quadrans modii*, *četertinka*, *štertinka*, *merica*, s. v. *quadrans*) i **štertinka** (J. s. v. *quadrans*), gdje označava vrstu mjere u odnosu na mjeru za žito. To potvrđuje i Belostenec: *štertinka*, ili *četerti del žitne mere* (s. v. *carto*). I u hrvatskom se standardnom jeziku mogu naći potvrde sufiksa *-inka* s brojevnom osnovom za koje vrijedi preoblika → ‘*n*-ti dio cjeline’: *četvrtinka*, *osminka* i *šesnaestinka* (dijelovi cijele note u glazbenom zapisu) te *stotinka* i *tisućinka* (dijelovi vremenskoga odsječka sekunde).

Sufiks -injak pojavljuje se u Habledića u riječi **štertinjak**, a objašnjeno je latinskim *dolium quartale*. Iz toga slijedi da je bila riječ o mjeri za zapremninu koja je iznosila četvrtinu uobičajene zapremnine bačve. Ne može se utvrditi postojanje pridjeva *štertinji*, pa osnovom valja smatrati *štert-*, a sufiksom *-injak* (usp. sufiks *-ak*). U Jambrešića je istoga značenja *štertak* (usp. sufiks *-ak*, 4.).

Sufiks -ka s brojevnom osnovom ima potvrdu samo u riječi **desetka**, koja se pojavljuje u više različitih značenja, za koja vrijede preoblake:

1. → ‘vojna formacija od *n* vojnika’, u ovom slučaju ‘vojna formacija od deset vojnika’, kako je potvrđeno u Habledića i Jambrešića (H. *desetka junakov*; J. s. v. *decuria*; *desetero vojnikov*, ali *drugeh ljudih*; *na desetke*, ali *stotine etc. razdelenje*, *popisavanje*; *Vojnike skup spravlene na desetke*, ali *na već razdeljujem i zapišujem*.), usporediv je sa sufiksom *-ina* u riječima iste semantičke skupine.

2. → ‘novac u vrijednosti od *n*’, ovdje ‘novac u vrijednosti od 10’ zabilježeno je kod Jambrešića (s. v. *decas*, *adis*, *f. idem quod numerus denarius*. *Desetka*, *Desetak broj*), a usporediv je sa sufiksom *-ak* u riječima iste semantičke skupine.

3. → ‘matematički broj *n*’, ovdje ‘matematički broj 10’ zabilježeno je kod Jambrešića (*desetka*, *desetak broj*), a usporediv je sa sufiksom *-ak* (*desetak*), *-(e)k* (*jedinek*, *desetek*) i *-ina* (*stotina*) u riječima iste semantičke skupine.

Sufiks *-ka* mocijski je parnjak sufiksa *-ak* pa je to zacijelo utjecalo na kolebanje roda u potvrdama koje se odnose na vrstu novca i matematički broj.

Sufiks -lo s glagolskom osnovom sudjeluje u tvorbi imenica srednjega roda za koje vrijedi preoblika → ‘ono što vrši radnju izrečeno glagolskom osnovom’. Riječ **šestilo** (‘šestar’), potvrđena kod Habledića, na prvi se pogled ne uklapa

u takvu preobliku, za razliku od Jambrešićevih riječi *kružilo* i *okružilo* istoga značenja, koje pripadaju tomu tvorbenom tipu. Dosad nismo pronašli potvrdu glagola *šestiti* u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku, ali mišljenja smo da je i u toj riječi osnova morala biti glagolska te da, prema tomu, *šestilo* pripada istomu tvorbenom tipu kao *kružilo* i *okružilo*. Riječ *šestilo* bila je široko rasprostranjena na hrvatskom govornom području jer su ju u svoje rječnike uvrstili Belostenec, Della Bella i drugi leksikografi (v. *šestilo*, AR XVII: 557–558) koji su svoje rječnike temeljili na hrvatskom leksičkom fondu.

Sufiksi -nik potvrđen je u dva tvorbeno tipa:

1. Tvorbeni tip s brojevnom osnovom za koji vrijedi preoblika → ‘onaj koji zapovijeda grupi od *n* vojnika’: **desetnik** (H.; J. *desetnik nad desetimi vojnik*, s. v. *decanus, decurio*); **stotnik** (J. *čast nad sto junaki; nad sto vojnik glavar*, s. v. *centuriatus, centurio*); **dvojestotnik** (J. *200 vojnikov pod sobum ravnajući*, s. v. *ducenarius*); **tisučnik** (J. *glavarstvo vojničko; glavar jezero vojnikov pod sobum imajući*, s. v. *tribunus*).

2. Tvorbeni tip s glagolskom osnovom za koji vrijedi preoblika → ‘onaj koji je činilac onoga što izriče glagolska osnova’: **jednačnik** (J. ‘suparnik’; → ‘onaj koji se jednači’, s. v. *aemulus*, usp. glagole tvorene izvođenjem); **dvojnik** (J. sin. *dvojitel*; → ‘onaj koji dvoji’, s. v. *dubitator*).

Sufiksi sa značenjem svojstva su *-oča*, *-ost* za tvorbu imenica ženskoga roda i *-stvo* za tvorbu imenica muškoga roda. Sufiksi *-oča* i *-ost* najčešće idu uz pridjevnu osnovu. Sufiks *-oča* potvrđen je u **jednakoča** (J. s. v. *aequabilis*). **Sufiks -ost** potvrđen je u imenicama: **dvojnost** (H. *dubium, dubitatio*; J. s. v. *dubietas*, sin. *dvojenje, dvojna, dvojba*); **jedinost** (H. *unio, unanimitas*; J. s. v. *unio*); **jednakost** (H. *aequalitas*; J. s. v. *aequabilitas, jednakost dužine dneva i noći*); **jednodušnost** (J. s. v. *unanimitas*), **jednopriličnost** (J. s. v. *uniformitas*), **jednovoljnost** (J. s. v. *unanimitas*), **dvojverstnost** (J. s. v. *geminatio*), **trojjednost** (J. s. v. *triunitas*). Značenje odgovara preoblici »*a + ōst* → osobina, stanje onoga što je *a*« (Babić 1986: 274). Sufiks *-stvo*, osim potvrda s pridjevnom osnovom (**jedinstvo**, J. s. v. *unitas, samojednost; dvojženstvo*,²⁰ s. v. *bigamia, drugi put ženjenje*), ima potvrdu s brojevnom osnovom (**trojstvo**, H.; J. s. v. *trias*) i dvije potvrde s imeničkom osnovom u riječima **trojčastništvo** (J. s. v. *triumviratus*, potvrđeno je *trojčastnik*, v. čisto slaganje), **sedmeročasništvo** (J. s. v. *septemviratus*, potvrđeno je *sedmeročastnik*, v. čisto slaganje) i **tisučništvo** (J. *glavarstvo vojničko, čast tisučnika*, s. v. *tribunatus*), u kojima je došlo do glasovne promjene.

²⁰ Rkp. »Dvoj-Senitvo« (v. *bigamia*, Jambrešić 1742: 67). Zacijelo je riječ o slovnj pogriješi.

Izvođenjem iz glagolske osnove tvore se imenice **dvojba** (J. s. v. *dubietas*), **dvojenje** (J. s. v. *dubietas*), **dvojna** (J. s. v. *dubietas*), **dvojnja** (H.) te glagolske imenice: **jednačenje** (J. 1. s. v. *aemulatio*, *z drugem jednačenje*, *tekmenje*, *ne-navidenje*; 2. s. v. *aequiparatio*, *prisposobljenje*), **trećičenje** (J. s. v. *triplicatio*), **dvojverstenje** (J. s. v. *geminatio*), **trojverstenje** (J. s. v. *triplicatio*), **četveroverstenje** (J. s. v. *quadruplicatio*), **desetinenje** (J. s. v. *decimatio*), **desetkuvanje** (J. s. v. *decimatio*). Iako u obrađenom korpusu nismo pronašli potvrde glagola “rasdesetiniti” i “zdvojiti” (potvrđene su imenice *desetinenje* i *dvojenje*), potvrde **rasdesetinenje** (J. s. v. *decuratio*), **zdvojenje** (J. s. v. *desperatio*), kao odglagolske imenice treba smatrati izvedenicama.

1.2. Pridjevi

Izvođenjem iz brojne osnove tvoreni su opisni pridjevi **jednak** (H. *jednake dobe*; J. s. v. *aequalis*) i **jedini** (H. *sam jedini*; J. s. v. *unicus*). Sufiksom *-ni* tvoreni su pridjevi **četverni** (J. *četverbrojni*, *četveri*, *četiri vu sebe zadržavajući*); **devetdesetni** (J. s. v. *nonagenarius* sin. *devetdesetoletni*). Te dvije potvrde ne pripadaju istomu tvorbenom tipu jer za prvu vrijedi preoblika → ‘koji se sastoji od četiri’, a za drugu (prema Jambrešićevu objašnjenju) vrijedi preoblika → ‘koji je dest godina star’. Pridjevi na *-liv*: **jedačliv** (J. s. v. *arquabilis* ‘usporediv’), **rastrojliv** (J. *na troje razkolitliv*, *što se rastrojti*, *na troje kalati more*) i **podruagačliv** izvedeni su iz potvrđenih glagola *jednačiti*, *rastrojiti* i *podruagačujem*.

1.3. Glagoli²¹

Izvođenje s brojevnom osnovom potvrđeno je u malom broju glagola: **dvojim** (H. lat. *dubito*, *ambigo*; J. s. v. *addubito*, *dubito*, također oblici *dvoječi* i *dvojen*); **dvojčim** (H. lat. *gemino*; *duplico*); **trećičim** (J. s. v. *tertio*), **trećičim** (J. s. v. *tertio*, *trećič kaj delam*), **drugačim** (J. s. v. *altero*; *premenjam*, *drugač činim*; *povraćam*, *pak činim*). S imeničkom je osnovom glagol **stotinim** (J. s. v. *centurio*, *na stotine delim*). Ostale potvrde s brojevnim značenjem tvore se od pridjevnih osnova, u prethodnoj tvorbi nastalih izvođenjem ili slaganjem: **jednačim** (H. *aequo*, *aequiparo*, *adaequo*; J. 1. s. v. *adaequo*, *aequo*, *ravnam*, *poravnavam*; *tukač*, *z kem se zemlja zbija i jednači*; 2. *jednačim se*, s. v. *aemu-*

²¹ Glagoli se donose u obliku u kojemu su potvrđeni, a kada je riječ o infinitivu i 1. licu prezenta jednine nisu posebno označeni gramatički podatci. U Habdelićevu i Jambrešićevu rječniku ishodišnjim se oblikom smatra 1. lice jednine prezenta, po uzoru na latinsku leksikografsku tradiciju, pa je većina glagola potvrđena upravo u tom obliku.

lor, tekim se; ‘natječem se’; J. *premenjam, drugač činim*, s. v. *altero*); **jedinim** (J. 1. s. v. *aduno, na jedno spravljam*; 2. s. v. *unio*); **dvojstručim** (J. s. v. *duplisco, gemino*), **dvojverstim** (J. s. v. *duplisco, gemino*), **trojstručim** (J. s. v. *triplico*), **trojverstim** (J. s. v. *triplico*), **četverovuglim** (J. s. v. *quadro*), **četverostručim** (J. s. v. *quadruplico*), **četveroverstim** (J. s. v. *quadruplico*), **peterostručim** (J. s. v. *quinquplico*), **peteroverstim** (J. s. v. *quinquplico*), **osmeroverstim** (J. s. v. *octuplico*).

1.4. Prilozi

1.4.1. Sufiksi *-ič* i *-oč* s brojevnom osnovom u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku tvore priloge istoga semantičkog niza: **pervič** (J. s. v. *primo, iterum*), **drugoč** (H. *merim drugoč, zopet*; J. s. v. *iterum, alias, secundo*; *inače, drugda, drugiput; drugi put; drugikrat; jednu popevku drugoč i večkrat popevam; drugoč kosim; jesu drugoč primorani bili peneze dati*), **tretič** (H.; J. s. v. *tertio, tretič, tretji put*), **petič** (H.; J. *petikrat, peti-put*), **sedmič** (J. s. v. *septimum, sedmi put, sedmi-krat*), **osmič** (J. s. v. *octavum, osmi put, osmi krat*), **devetič** (H.; J. s. v. *nono, deveti put, devetikrat*) te **jednoč** (H.; J. *jedenkrat, jenkrat*), kod Šiloboda također: **najpervič, tretič, četertič** i **zadnjič** (*Pazi vendar čije si prvič, drugoč, tretič i zadnjič zmetal*). Na osnovu od rednoga broja dolazi sufiks *-ič* ili *-oč* u značenju ‘puta’, konfigurirajući tako značenje priloga kao određenje redoslijeda radnje. Sinonimnost s priložima (odnosno priloškim svezama) s *krat* i *put* ističe i Jambrešić. U Šilobodovu se priručniku, na primjer, prilozi na *-ič* i *-oč* upotrebljavaju daleko više nego prilozi s *put* i *puta* (koji su ograničeni uglavnom na matematičku radnju) no iz toga se ne može donijeti zaključak o mogućoj normativnoj prednosti priloga na *-ič* i *-oč*, no, da je ta tvorba ukorijenjena u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku vidljivo je iz potvrda drugih kajkavskih pisaca.²² Podrijetlo tih sufiksa povezano je s praslavenskim **jьti*²³ (v. **edьnojьtji*, Trubačev VI: 16), a u hrvatskom standardnom jeziku nalazi se u priložima *jednoč* i *nekoč*.

1.4.2. Prilog **drugač** potvrđen je u oba leksikografa (H. sin. *inače*; J. s. v. *alias, drugač činiš, neg si obećal; ne morem nikak drugač vučiniti*). Kod Belostenca lat. *aliter* objašnjeno je s *drugač* i *drugačeje* s naznakom da je u Dalmaciji *drugače* i *inače*, a rječnička pojavnica *drugač* objašnjena je *inače, inako, drugako, na drugi način* te uporabom *drugač položena, inače postavljena* i *ar drugač*, a *drugačeje* pomoću *inačeje*, a lat. *alioqin: drugač, drugačeje, inače*. I kod drugih kajkavskih pisaca mnogobrojne su potvrde za *drugač* i *drugače*, a

²² V. *najprvič* (RHKKJ, knj. 3, str. 60) te *najzadnič* i *najzadnič* (RHKKJ, knj. 3, str. 61).

²³ Istoga je podrijetla glagol *iči* u hrvatskome standardnom jeziku.

u Kristijanovićevoj gramatici i *drugačeše* (RHKKJ I: 486). *Drugač* nije nastalo jednostavnim izvođenjem. Moguće je donijeti nekoliko pretpostavki o postanju, no mana im je kompleksnost zbog koje ostaju samo kalkulacija. Izvorište svakako treba tražiti u rednom broju *drugi* iz kojega se sveslavenskim sufiksom za prilog načina *-ako* (Skok I: 20) tvori *drugako*. Dalje stupnjevanjem nastaju prilozii *drugačeje* i *drugačeše* (potvrđeni u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku), a apokopom u daljnjem razvoju do *drugače* i *drugač*. Isti razvojni put može se pretpostaviti za *inače*. Može se dvojiti oko toga je li razvoj tekao preko stupnjevanoga oblika ili je do palatalizacije došlo prije, što je moguće samo ako se prije stupnjevanja pretpostavi priloški nastavak *-e*. Oblik *drugač* u kajkavskom je dodatno učvrstilo izvođenje priloga sufiksima *-ič* i *-oč* iz brojne osnovne (v. sufiks *-ič* i sufiks *-oč*).

2. Slaganje

2.1. Srastanje

2.1.1. Brojevi

U hrvatskom se jeziku glavni brojevi veći od 10 tvore srastanjem.²⁴ To je srastanje neprovidno kod glavnih brojeva od 11 do 19 zbog fonoloških promjena. No, kod Habelića i Jambrešića vidljive su različite razvojne etape brojeva od 11 do 19. Oba donose potvrde starih oblika u kojima se vidi prvotno srastanje: *dvanadeste* (H.), *pednadeste*²⁵ (H.), *sedemnadest* (J.). Nakon srastanja uslijedilo je više složenih fonoloških promjena,²⁶ koje su vidljive u drugim Habelićevim i Jambrešićevim potvdama: Habelić – *jedenajest* i *jedennajest*, *dvanajest*, *trinajest*, *četirinajest*, *petnajest*, *šestnajest*, *sedemnajest*, *osemnajest*, *devetnajest*; Jambrešić – ***jedenajst*** (J. s. v. *undecim*), ***dvanajst*** (J. s. v. *duodecim*), ***trinajst*** (J. s. v. *tredecim*), ***četirnajst*** (J. s. v. *quatuordecim*), ***petnajst*** (J. s. v. *quindecim*), ***šestnajst*** (J. s. v. *sedecim*), ***sedemnajst*** (s. v. *septendecim*), ***osemnajst*** (J. s. v. *duodeviginti*), ***devetnajst*** (J. s. v. *novemdecim*) i ***petnaest***²⁷. Habelićeve potvrde pokazuju starije stanje.

²⁴ Promjene kojima su bili zahvaćeni brojevi do 10 samo su fonemske pa se tvorba jednoznamenastih brojeva može objasniti samo u etimološkom kontekstu, a za hrvatski kajkavski književni jezik jednaka je kao i za hrvatski jezik u cjelini, sa specifičnostima u refleksu poluglasa i jata: *jeden*, *dva*; *dve*, *tri*, *četiri*, *pet*, *šest*, *sedem*, *osem*, *devet*; kod Habelića također *obodva*, *štiri* (*kočije štiremi konji*; *kočiš za štiri konje*); kod Jambrešića također *jedan*.

²⁵ Rkp. »Pednadefzte« (Habelić 1670: 239).

²⁶ Šojat je to protumačio "stezanjem" (usp. Šojat 2009: 64).

²⁷ Slabo čitljivo mjesto, ali u istoj natuknici potvrda je »petnaefzt-púta« (Jambrešić 1740: 830).

Desetice i stotice sraslice su nižih glavnih brojeva i *deset* ili *sto*. Kod većine potvrda takvo je srastanje bez drugih fonoloških promjena, npr. kod viših desetica i stotica ne zapisuje se gubljenje dočetnoga *t* (ili *st*) u prvom dijelu sraslice: **četerdeset** (J. s. v. *quadraginta*), **petdeset** (J. s. v. *quiquaginta*), **šestdeset** (J. s. v. *sexaginta*), **sedemdeset** (J. s. v. *septuaginta*), **osemdeset** (J. s. v. *octoaginta*), **devetdeset** (J. s. v. *nonaginta*), **dvesto** (J. s. v. *ducenti*), **četiristo** (J. s. v. *quadringenti*), **petsto** (J. s. v. *quingenti*), **šeststo** (J. s. v. *sexcenti*), **sedemsto** (J. s. v. *septingenti*), **osemsto** (J. s. v. *octingenti*), **devetsto** (J. s. v. *nonagenti*). Dubletna su potvrde i odstupanja kod Habelića *dvadeseti*, *dvajseti* i *dvajset*,²⁸ *trideseti*, a kod Jambrešića **dvadeset** i **dvadeseti** (*dvadeseti svetnikov*; *dvadeseti skoro let star*, s. v. *viginti*, *vigintiviratus*, *vigintiviri*) te **trideset** i **trideseti** (J. s. v. *triginta*). Potvrde *dvadeseti* i *trideseti* sraslice su *dva* i *tri* s dvojinskim oblikom *deseti*.²⁹ Habelić i Jambrešić desetice i stotice uglavnom pišu zajedno. Kod Jambrešića se sporadično pojavljuje kolebanje pa katkad zapisuje odvojeno ili sa spojnicom (»ofzemdefzèt«, »ofzem-defzèt«, »Chetiri fztò«, »s^eefzt-fzto«, »fzedem-fzto«; »fzedemfzto« i dr.).

2.1.2. Prilozi

U hrvatskom kajkavskom književnom jeziku česte su sveze glavnih i rednih brojeva s česticama *krat*, *krati*, *put*, *puta* i *puti*. Je li riječ o srastanju ili sintaktičkoj svezi nije lako procijeniti jer to ovisi o poimanju govornika pa su ovdje transkribirane potvrde donesene sastavljeno i nesastavljeno, onako kako je u izvoru iz kojega su uzete, čemu ide u prilog i činjenica da su se u dopreporodno doba naglasne cjeline uglavnom pisale sastavljeno pa bi nesastavljeno zapisivanje moglo biti siguran znak da nije došlo do srastanja.

1. Potvrde s *krat* kod Habelića su sraslice **jenkrat**, **dvakrat** i **trikrat**, a u ostalim je potvrdama nesastavljeno: **šest krat**, **devet krat**, **deset krat**, **devetnajest krat**, **dvadeseti krat**, **devetdeset krat**, **petsto krat**, **devetsto krat**. Jambrešić dosljedno piše *krat* srašteno s glavnim brojevima: **jedenkrat** (s. v. *semel*), **jenkrat** (s. v. *semel*), **dvakrat** (s. v. *bis*), **trikrat** (s. v. *ter*), **petkrat** (s. v. *quinqies*), **šestkrat** (s. v. *sexies*), **sedemkrat** (s. v. *septies*), **osemkrat** (s. v. *octies*), **devetkrat** (s. v. *novies*), **desetkrat** (s. v. *decimo*), **jedenajstkrat** (s. v. *undecies*), **dvanajstkrat** (s. v. *duodecies*), **trinajstkrat** (s. v. *tredecies*), **četirnajstkrat** (s. v. *quatuordecies*), **petnajstkrat** (s. v. *quindecies*), **šestnajstkrat** (s. v. *sedecies*), **dva-**

²⁸ Oblik riječi *dvajset* prouzročile su promjene koje su zahvatile i brojeve od 11 do 19, a Šojat je utvrdio da je u 19. stoljeću u uporabi prevagnulo *dvajset* u odnosu na *dvadeset* (Šojat 2009: 64).

²⁹ Usp. stsl. nominativ dvojine *deseti* (Damjanović 2003: 115).

desetikrat (s. v. *vicies*) **četerdesetkrat** (s. v. *quadragies*), **petdesetkrat** (s. v. *quinguagies*), **šestdesetkrat** (s. v. *sexagies*), **sedem-desetkrat** (s. v. *septuagies*), **osemdestkrat** (s. v. *octogies*), **devedesetkrat** (s. v. *nonagies*), **dvestokrat** (s. v. *ducenties*), **tristokrat** (s. v. *trecenties*), **četiri-stokrat** (s. v. *quadringenties*), **pet-stokrat** (s. v. *quingenties*), **šest-stokrat** (s. v. *sexcenties*), **sedemstokrat** (s. v. *septingenties*), **osem-stokrat** (s. v. *octingenties*), **devetstokrat** (s. v. *noningenties*) i s rednim brojevima: **drugikrat** (s. v. *secundo*), **sedmi-krat**, (s. v. *septimum*), **devetikrat** (s. v. *nono*), osim jednoga zapisa sa spojnicom: **osmi-krat** (s. v. *octavum*).

2. Potvrde s *put* kod Jambrešića su zapisane nesastavljeno: **jeden put** (s. v. *semel*), **deset put** (s. v. *decimo*), **drugi put** (s. v. *alias*), **treći put** (s. v. *tertio*), **četvrti put** (s. v. *quartum*), **četvrti put** (s. v. *quartum*), **sedmi put** (s. v. *septimum*), **deveti put** (s. v. *nono*), **tristoti put** (s. v. *trecenties*), osim dvije potvrde s rednim brojem odvojenim spojnicom: **drugi-put** (s. v. *secundo*), **osmi-put** (s. v. *octavum*).

3. Potvrde s *puti* i *puta* kod Jambrešića mogu biti samo s glavnim brojem, a postoji kolebanje među odvajanjem spojnicom: **tri-puta** (s. v. *ter*), **pet-puta** (s. v. *quinquies*), **osem-puti** (s. v. *octuplus*), **trinaest-puta** (s. v. *tredecies*), **petnaejst-puta** (s. v. *quindecies*), **šestnajst-puta** (J. s. v. *sedecies*), **dvadeseti puta** (s. v. *vicies*), **četerdeset-puta** (J. s. v. *quadragies*), **petsto-puta** (s. v. *quingenties*), nesastavljenoga: **sedem puta** (s. v. *septies*), **osem puti** (s. v. *octies*), **jedenajst puta** (s. v. *undecies*), **tristo puta** (s. v. *trecenties*) i sastavljenoga/sraštenoga zapisivanja: **petdesetputa** (s. v. *quinguagies*), **osemdestputi** (s. v. *octogies*), **osemstoputi** (s. v. *octingenties*).

Svezu glavnoga broja s *krat* i *puta* opisuje Szentmartony u dijelu gramatike u kojemu se obrađuju nepromjenljive riječi. On navodi da na pitanja *kulikokrat?* i *kulikoputa?* odgovaraju: *jeden krat; jedenput; dva – tri – četiri – pet etc. krat oder puta; nekulikokrat oder puta; vnogi krat oder put; večkrat; večputa; gusto krat; tuliko krat* (Szentmartony 1783: 110). Kornig i Matijević tim su prilozima nadopunili poglavlja o brojevima. Kornig: *jedenkrat; dvakrat; triput, sedemput, osemkrat, etc.* (Kornig 1795: 87). Matijević: *jedenkrat; dvakrat; triput; sedemputi; desetputi* (Matijević 1810: 102). Kristijanović daje detaljnije objašnjenje tvorbe s *put*, *puti* i *krat*: S *jeden* dolazi *put* (*jedenput*), koji tumači kao nominativ jednine, a s višim glavnim brojevima ide *puti* (*dvaputi; triputi*), koji tumači kao nominativ množine. Ističe da se u brzom govoru čuje kao da je *put* nepromjenljiva riječ (*dvaput, triput*), dok je *krat* uvijek nepromjenljivo. Može se pisati i sastavljeno i rastavljeno, ali sam zapisuje sastavljeno (Kristijanović 1837: 49). Kristijanovićevo načelo dosljedno je provedeno u osamde-

set godina starijem Šilobodovu matematičkom priručniku, u kojemu se provodi i u izricanju matematičke radnje množenja: *jeden put; dva puti; tri puti; četiri puti; šest puti; sedem puti; devet puti; deset puti; 10 puti; jezero puti; jedan put dva; tri puti tri; šest puti sedem*. Sveze rednih brojeva s *krat, krati, put, puta i puti* tvore sinonimski niz usporedan sa sinonimskim nizom priloga tvorenih sufiksima *-oč* i *-ič*. Szentmartony te priloge objašnjava u sklopu nepromjenljivih riječi u odlomku o riječima koje odgovaraju na pitanja *kojkrat?* i *kojput?* utvrđujući da odgovori mogu biti: *pervi krat; prvi put; drugi – treći etc. krat oder puta; zadnji krat, slednji put* (Szentmartony 1783: 110). Kristijanović opisuje takvu tvorbu navodeći da nastaje spajanjem rednoga broja s *put* ili *krat* (*pervi put oder prvi krat*), ali i da se isto značenje postiže zamjenom *put* ili *krat* s *č* (*pervič, drugoč*) (Kristijanović 1837: 49). Kod Šiloboda nalazimo potvrde *pervi put, drugi put, treći put, četerti put*, ali su usporedne istoznačnice *najpervič, prvič, drugoč, trećič, četertič i petič*.

Osim opisane sveze s *krat, krati, put, puta i puti*, u hrvatskom su kajkavskom književnom jeziku i drugi primjeri priloga (u kojima sudjeluje neki oblik brojevnoga značenja) kod kojih nije postojala čvrsta norma o sastavljenom ili nesastavljenom pisanju: *ar drugač* (H.; J. s. v. *alioqui*), *jednoli drugoli* (H.), *jedno malo* (H.; J. s. v. *paulo*) i *jednomalo* (J. s. v. *paulo*), *malo pervo* (H.; J. s. v. *paulo*) i *malopervo* (kod Šiloboda je pet puta napisano odvojeno i jednom zajedno); *malo pervle* (J.), *na jenput* (Kornig 1795: 194; Matijević 1810: 208), *na jenkrat* (Matijević 1810: 208), *na pervo* (H. *hodim na pervo; pravde zrokov na pervo davanje*) i *napervo* (H. *pravde zroke napervo dati; napervo hodim; ki napervo ide*; također kod Šiloboda), *pervoneg* (H.), *pod nijeden put* (H.; također Matijević 1771: 82), *ponijeden put* (H.), *podnijeden put* (Matijević 1771: 82).

2.2. Čisto slaganje

2.2.1. Imenice

Potvrđene su imeničke složenice s brojevnom osnovom i spojnikom *-o-*: *jednovolja* (J. s. v. *unanimitas*), *tretjovnuka* (J. s. v. *abneptis*), *sedmeročastnik* (J. s. v. *septemvir*). Slaganjem su nastale i tvorenice s pridjevnom osnovom u prvom dijelu: *licojednost* (J. s. v. *uniformitas*), *samojednost* (J. s. v. *unitas*), *trojnovladavec* (J. s. v. *triumvir*), *trojnovladanje* (J. s. v. *triumviratus*), *jedino-trojstvo* (J. s. v. *triunitas*). Dvojbeno je može li se *tretjovnuka* smatrati čistim slaganjem ili mocijskom tvorbom jer Jambrešić daje objašnjenje: *vnukova ali*

vnučina vnuka, a u rječniku nema riječi “tretjovnuk”. Potvrda imeničke složenice bez spojnika je **trojčastnik** (J. s. v. *triumvir*).

Riječi *trojčastnik* i *sedmeročastnik* pripadaju istomu tvorbenom tipu za koji vrijedi preoblika → ‘jedan od *n* onoga što izriče druga osnova’, tj → ‘jedan od troje/sedmero častnika’, što proizlazi i iz Jambrešićeva objašnjenja uz *trojčastnik*: *trojnovladavec, jedan zmed treh častnikov*. Te se potvrde odnose na latinske riječi *triumvir* i *septemvir*, čije značenje potvrđuje gornju preobliku.³⁰ (Usp. *drugočastnik* u složeno-sufiksnoj tvorbi.)

2.2.2. Pridjevi

Tvorba pridjeva čistim slaganjem s brojevnom riječi zabilježena je samo kod Jambrešića. Riječ je o složenicama rednih brojeva s *pol-* bez spojnika: **pol-drugi** (H.; J. s. v. *sesquialter, sesquidigitalis, sesquidigitus, trepondo, trilibris*), **poltretji** (J. s. v. *sesquiertius, quinquelibris*), **polpeti** (J. s. v. *sesquiertius*), **polosmi** (J. s. v. *sesquioctavus*). U hrvatskom standardnom jeziku u tvorbi sudjeluje *polu-*, koji jezikoslovci tumače različito: kao osnovu (Babić 1986.),³¹ kao prefiks (Barić 1980: 18–20; Barić i dr. 1997: 368) ili prefiksoid (Silić i Pranjko- vić 2005: 159; Mihaljević i Ramadanović 2006: 203). U našim primjerima *pol-* ne modificira značenje drugoga dijela tvorenice,³² nego ostvaruje novo značenje: *poldrugi* znači *jeden i pol drugoga*, a *poltretji* znači *tretji i pol tuliko*. Zato smo *pol-* smatrali osnovom, a takvu tvorbu svrstali u čisto slaganje.

2.2.3. Prilozi

Slaganjem su tvoreni prilozi: **drugde** (H.; J. s. v. *alibi*), **drugdi** (J. s. v. *alibi*), **drugam** (H.; J. s. v. *alio*), **drugud** (H.; J. s. v. *alio*), **drugod** (J. s. v. *alunde*), **drugda** (H.). Standardnojezični prilozi *kada, tada, sada, tako, kamo, tamo, gdje, kako, tako* i dr., kao i njihovi parnjaci u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku, svoju tvorbu vuku iz daleke zajedničke slavenske jezične prošlosti u kojoj su sudjelovali sufiksi za tvorbu priloga (usp. *-ako, -amo* i *-uda*; Skok

³⁰ Lat. *trium-vir* = »jedan od triumvira«; »činovnički zbor od trojice« (Divković 1900: 1089). Lat. *septem-vir* = »zbor od sedam ljudi, koji vrše zajednički kakvu službu« (Divković 1900: 970).

³¹ »Čiste složenice sa spojnikom *-u-* ograničene su samo na neke riječi u prvome dijelu: *polu-, tisuću- (hiljadu-)*: pòlglās, pòlukat [...]« (Babić 1986: 31).

³² »Ako za prefiks *ne-* kažemo da preinačuje (modificira) značenje osnovne riječi tako da potire potpuno sadržaj osnovne riječi, onda i za *polu-* moramo prihvatiti da preinačuje (modificira) sadržaj osnovne riječi tako da ga potire djelomično. A to dalje znači: Ako je *ne-* prefiks, onda je prefiks i element *polu-*, odnosno riječi s elementom *polu-* prefiksalne su tvorenice, točnije rečeno prefiksalne izvedenice« (Barić 1980: 20).

I–IV). Tvorba izvođenjem navedenim sufiksima bila je ograničena samo na zamjeničke osnove (Skok I–IV) pa se njome ne može objasniti postanje navedenih priloga s brojevnom osnovom. Polazeći od toga da su ti prilozi tvoreni spajanjem brojevne riječi *drugi* s već formiranim upitnim priložima, smatramo ih složenicama.

2.3. Složeno-sufiksalna tvorba

2.3.1. Imenice

Sufiksalne složenice sa spojnikom *-o-*: ***drugočastnik*** (J. s. v. *secundicerius*), ***četvertodanica*** (J. s. v. *quartana*), ***četverovuglo*** (J. s. v. *quadrangulum*), ***četverovuglič*** (J. s. v. *quadrangulum*), ***četverovuglje*** (J. s. v. *quadratum*), ***četverovugljača*** (J. s. v. *teffelatus*), ***četveroletje*** (J. s. v. *quadriennium*, *quadrimatus*), ***četveroženja*** (J. s. v. *quadrigamus*), ***četveroputje*** (J. s. v. *quadrivium*), ***peteroletje*** (J. s. v. *quinquennium*), ***šesteroletje*** (J. s. v. *sexennium*), ***sedmeroletje*** (J. s. v. *septennium*).

Sufiksalne složenice bez spojnika: ***triperstac*** (J. s. v. *trifolium*), ***osemdnica*** (J. s. v. *octiduum*), ***stoletje*** (J. s. v. *seculum*), ***dvojsudčće*** (J. s. v. *bivium*), ***dvojsputje*** (H.; J. s. v. *bivium*), ***dvojsudčćvo*** (J. s. v. *duumviratus*), ***trojkuplenik*** (J. s. v. *trimodium*), ***trojletje*** (J. s. v. *trimatus*), ***trojnočje*** (J. s. v. *trinoctium*), ***trojnogatica*** (J. s. v. *tripus*), ***trojputje*** (J. s. v. *trivium*, *trivialis*), ***trojvagan*** (J. s. v. *trimodium*), ***trojvugel*** (J. s. v. *triangulum*), ***trojzubača*** (J. s. v. *tridens*), ***trojzubja*** (J. s. v. *tridens*).

Za potvrdu *drugočastnik* vrijedi preoblika → ‘koji je drugi u časti’, što proizlazi i iz Jambrešićeva objašnjenja: *drugi vu kakvoj časti*. Nije riječ o istom tvorbenom tipu kao kod riječi *trojčastnik* i *sedmeročastnik* (v. u tvorbi čistim slaganjem). Za riječi *četverovuglo*, *četverovuglič* i *četverovuglje* vrijedi preoblika → ‘onaj koji ima četiri ugla’ (J. *dugovanje četiri ravne i jednake vugle imajuće*). Riječ *četveroženja* znači *ki je četiri žene imal*.³³ Imenice koje u drugom dijelelu imaju *-vuglje*, *-letje*, *-putje* i *-nočje* treba svrstati u složeno-sufiksalsnu tvorbu jer se kod njih dio tvorbenoga značenja odnosi na *vugel*, *leto*, *put* i *noć*, što je vidljivo i iz pojedinih Jambrešićevih objašnjenja: *četveroletje* je *vreme od četireh let*; *šesteroletje* je *vreme od šest let*; *trojnočje* je *vreme od trih noći*.

Tvorba imeničkih složenica u hrvatskom jezikoslovlju povezuje se s neposrednim utjecajem njemačkoga, latinskoga i mađarskoga jezika kalkiranjem riječi. Takvo je kalkiranje u hrvatskom i srodnim jezicima prvi detaljnije opisao

³³ Usp. *četverožeña* (RHKKJ I: 295).

Matthias Rammelmeyer određivši tri ograničenja u tvorbi složenica u hrvatskom jeziku te opisavši četiri nova tvorbena tipa potaknuta kalkiranjem (Turk 2001: 268–269). Kao jedan od kriterija za utvrđivanje je li imenička složenica tvorena hrvatskim “starim” tvorbenim tipom, ističe se endocentričnost i egzocentričnost, pri čemu se ističe egzocentričnost starih složenica i endocentričnost novih (“kalkiranih”), no endocentrične imeničke složenice potvrđene su i prije 19. stoljeća (Kapetanović 2007: 238–240). Prema Rammelmeyerovim kriterijima, jedno od ograničenja hrvatske tvorbe imeničkih složenica jest povezivanje endocentričnosti s materijalno izraženim sufiksom (Turk 2001: 269). U našim potvrdama egzocentrične su složenice: *četvertodanica* (‘vrsta bolesti’), *četverovugljača* (‘cigla’), *triperstac* (‘djetelina’) i *trojkuplenik* (mjera za zapreminu: *mera tri drevenjke, ali vagane deržeča*), a sve su ostale endocentrične. Riječ *kuplenik* npr. potvrđena je kod Pergošića u značenju ‘kupač’,³⁴ što ne odgovara značenju naše potvrde *trojkuplenik*.

2.3.2. Pridjevi

Pridjeve nastale složeno-sufiksnom tvorbom najprije smo razdijelili s obzirom na postojanje ili nepostojanje spojnika te vrstu brojevne osnove:

1. Sufiksne složenice sa spojnikom -o-:

a) Sufiks **-o**: *jednostruk* (H.), *jednobo*j (J. s. v. *unicolor*), *jednoduš* (J. s. v. *unanimus*), *jednofarb* (J. s. v. *unicolor*), *jednoglav* (H.); *jednokol* (J. s. v. *unirotus*), *jednolic* (J. s. v. *unicolor*), *jednonog* (H.), *jednook* (H.; J. s. v. *defioculus*, *unoculus*, *monoculus*), *jednoruk* (J. s. v. *unimanus*), *jednostroj* (J. s. v. *unicolor*), *oboruk* (H.; J. s. v. *ambidexter*), *drugožen* (J. s. v. *bigamus*), *četveronog* (H.; J. s. v. *quadrupes*), *četveroruk* (J. s. v. *quadrimanus*), *četverostruk* (H.; J. s. v. *quadruplex*), *četverozub* (J. s. v. *quadridens*), *peterostruk* (J. s. v. *quincuplex*), *peteroverst* (J. s. v. *quincuplex*), *šestverostruk* (J. s. v. *sextuplex*), *šestveroverst* (J. s. v. *sextuplex*), *sedmeronog* (J. s. v. *septipes*), *sedmerostruk* (J. s. v. *septemplex*), *sedmeroverst* (J. s. v. *septemplex*), *osmeronog* (J. s. v. *octipes*), *deseteroverst* (J. s. v. *decemplex*).

b) Ostali sufiksi: *jednocehski* (J. s. v. *tribulis*), *jednoletni* (H.; J. s. v. *anniculus*), *jednomužna* (J. s. v. *univira*), *jednonačinski* (J. s. v. *unimodus*), *jednovoljen* (J. s. v. *unanimus*), *sedmoletni* (J. s. v. *septennis*), *osmodnevni* (J. s. v. *octiduanus*), *osmoletni* (J. s. v. *octennis*), *devetoredni* (J. s. v. *nonanus*), *desetoletni* (J. s. v. *bilustris*), *tridesetobrojni* (J. s. v. *tricenarius*), *četerdesetobrojni* (J. s. v.

³⁴ Usp. *kuplenik* (RHKKJ II: 443) i 2. *kupec* (RHKKJ II: 443).

quadragenarius), **četerdesetoletni** (J. s. v. *quadragenarius*), **petdesetoletni** (J. s. v. *quingagenarius*), **šestdesetobrojni** (J. s. v. *sexagenarius*), **šestdesetoletni** (J. s. v. *sexagenarius*), **sedemdesetoletni** (J. s. v. *septuagenarius*), **osemdesetoletni** (J. s. v. *octogenarius*), **drugoredni** (J. s. v. *secundanus*), **tretjoredni** (J. s. v. *triarius*), **čvertobrojni** (J. s. v. *quartanus*), **čvertodnevni** (J. s. v. *quartanus*, *quartana*), **čverobrojni** (J. s. v. *quaternarius*), **čveročelast** (J. s. v. *quadri-frons*), **čverodelni** (J. s. v. *quadrifarius*), **čverodnevni** (J. s. v. *quatruiduanus*), **čverofeljni** (J. s. v. *quadruplex*), **čverofuntni** (J. s. v. *quadrilibris*), **čveroletni** (J. s. v. *quadriennis*, *quadrimumulus*), **čverolitreni** (J. s. v. *quadrilibris*), **čverolotni** (J. s. v. *sextantarius*), **čveroluknjast** (J. s. v. *quadriforis*), **čveromesečni** (J. s. v. *quadrimestris*), **čveroredni** (J. s. v. *quartanus*, *quadriremis*), **čveroverstni** (J. s. v. *quadruplex*), **čverovratni** (J. s. v. *quadriforis*), **čverovuglast** (J. s. v. *quadrangulus*, *quadrantal*, *quadratura*), **čverozaporni** (J. s. v. *quadriforis*), **čverozubast** (J. s. v. *quadridentis*), **peterofeljni** (J. s. v. *quincuplex*), **peterofuntni** (J. s. v. *quinguelibris*), **peteroletni** (J. s. v. *quingennis*), **peterolistni** (J. s. v. *quingefolius*), **peterolitreni** (J. s. v. *quinguelibris*), **peterome-sečni** (J. s. v. *quingemestris*), **peteroredni** (J. s. v. *quintanus*, *quingueremis*), **peterovuglast** (J. s. v. *quingularis*), **šesteroletni** (J. s. v. *sexennis*), **šestero-vuglast** (J. s. v. *sexangulus*), **sedmerobrežnat** (J. s. v. *septicollis*), **sedmerobroj-ni** (J. s. v. *septenarius*), **sedmeročastnički** (J. s. v. *septemviralis*), **sedmerovers-tni** (J. s. v. *septemplex*), **osmerodnevni** (J. s. v. *octiduanus*), **osmerojarmni** (J. s. v. *octojugis*), **osmerostotni** (J. s. v. *octingenarius*), **osmeroverstni** (J. s. v. *octuplus*), **osmerovuglast** (J. s. v. *octangulus*), **deseteroletni** (J. s. v. *decennis*), **dese-teroverstni** (J. s. v. *decuplus*), **devetdesetoletni** (J. s. v. *nonagenarius*).

2. Sufiksalne složenice bez spojnika:

a) Sufiks **-ø**: **četirinog** (H.), **četiriruk** (H.), **četirivug** (H.), **storuk** (J. s. v. *centimanus*), **stoglav** (J. s. v. *centiceps*), **stonog** (J. s. v. *centipes*), **stook** (J. s. v. *centoculus*), **stostrug** (J. s. v. *centuplex*), **stoverst** (J. s. v. *centuplex*), **dvojčel** (J. s. v. *bifrons*), **dvojdlan** (J. s. v. *bipalmis*), **dvojfarb** (J. s. v. *bicolor*), **dvojfelj** (J. s. v. *bigeneris*), **dvojglav** (H., J. s. v. *biceps*, *dvojglava kača*), **dvojkip** (J. s. v. *bi-formatus*), **dvojnog** (H.; J. s. v. *bipes*), **dvojrog** (H.; J. s. v. *bicornis*), **dvojrak** (J. s. v. *ambidexter*, *levak tak kak desnak*), **dvojstruk** (H.; J. s. v. *duplus*), **dvojverst** (J. s. v. *duplus*), **dvojzub** (J. s. v. *bidens*), **dvojžen** (J. s. v. *bigamus*), **trojglav** (J. s. v. *triceps*), **trojlic** (J. s. v. *triformis*), **trojnog** (H.; J. s. v. *tripes*), **trojpers** (J. s. v. *tripectorus*), **trojrog** (J. s. v. *tricornis*), **trojstran** (J. s. v. *trifarius*), **trojstruk** (H.; J. s. v. *triplex*), **trojtjel** (J. s. v. *tricolorpor*), **trojverst** (J. s. v. *triplex*), **trojzub** (J. s. v. *tridentis*), **trojžen** (J. s. v. *trigamus*).

b) Ostali sufiksi: **dvaletni** (J. s. v. *bimulus*), **dvenočni** (J. s. v. *binocitium*, *dvenočno vreme*), **petnajstglavarski** (J. s. v. *quindecimviralis*), **stoletni** (J. s. v. *secularis*), **stogodišni** (J. s. v. *secularis*), **sedemstobrojni** (J. s. v. *septingenarius*), **dvojčelni** (J. s. v. *bifrons*), **dvojjfuntni** (J. s. v. *bilibris*), **dvojimenit** (J. s. v. *binominis*), **dvojjezičen** (J. s. v. *bilingvis*), **dvojkreljutast** (J. s. v. *bipennis*), **dvojlaktni** (J. s. v. *bicubitalis*), **dvojletni** (J. s. v. *biennis*, *bimulus*), **dvojlitreni** (J. s. v. *bilibris*), **dvojmesečni** (J. s. v. *bimensis*), **dvojmužna** (J. s. v. *bivira*, *dvojmužna žena*), **dvojnočni** (J. s. v. *binocitium*), **dvojnožen** (odr. **dvojnožni**, J. s. v. *bipedalis*), **dvojpeldni** (J. s. v. *biformatus*), **dvojperuten** (J. s. v. *bipennis*), **dvojputen** (J. s. v. *bivius*), **dvojroden** (J. s. v. *bifer*, *čes leto dvakrat rodeči*), **dvojsercni** (J. s. v. *bicors*, *dvoje serce imajući*), **dvojtelni** (J. s. v. *bicorpor*), **dvojversten** (odr. **dvojverstni**, J. s. v. *duplus*), **dvojraten** (odr. **dvojrnatni**, J. s. v. *biforis*), **dvojrast** (J. s. v. *bidens*), **dvojruban** (J. s. v. *bidens*), **trojčastnički** (J. s. v. *triumviralis*), **trojčelustni** (J. s. v. *trifaux*), **trojdelni** (J. s. v. *trifarius*), **trojdnevni** (J. s. v. *triduanus*), **trojdupel** (H.), **trojffuntni** (J. s. v. *trilibris*), **trojgumbast** (J. s. v. *trinodis*), **trojjezični** (J. s. v. *trilingvis*), **trojlampast** (J. s. v. *trifaux*), **trojletni** (J. s. v. *triennalis*), **trojmesečni** (J. s. v. *trimestris*), **trojnabadni** (J. s. v. *tricuspis*), **trojnačinski** (J. s. v. *trifarius*), **trojnitni** (J. s. v. *trilix*), **trojnočni** (J. s. v. *trinocitialis*), **trojnožni** (J. s. v. *tripedaneus*), **trojputni** (J. s. v. *trivialis*, *trivium*), **trojrogat** (J. s. v. *tricornis*), **trojtelojni** (J. s. v. *tricorpor*), **trojverstni** (J. s. v. *triplex*), **trojprežen** (J. s. v. *trijugus*), **trojvugel** (J. s. v. *triangularis*), **trojvuglast** (J. s. v. *triangularis*), **trojvuglat** (J. s. v. *triangularis*), **trojvuzlast** (J. s. v. *trinodis*), **trojzubast** (J. s. v. *tridens*).

U složeno-sufiksnoj tvorbi pridjeva brojevena osnova ili osnova s brojem u značenju gotovo je uvijek u prvom dijelu složenice, a druga osnova je imenička. Za tvorbu u kojoj sudjeluje sufiks -*o* vrijedi preoblika → ‘koji ima *n* onoga što izražava druga, tj. imenička osnova’, a s njime pokazuju sinonimičnost sufiksi -*ast*, -*at* i -*ni* (u neodređenom obliku -*en*): npr. *dvojzub*, *trojzub*, *četverozub* – *dvojruban*, *dvojrast*, *trojrast*, *četverozubast*, *dvojrog*, *trojrog* – *trojrogat*, *četirivug* – *trojvugel*, *trojvuglast*, *trojvuglat*, *četverovuglast*, *osmerovuglast*; *dvojčel* – *četveročelast*. Kod Habelića se u tom značenju najčešće upotrebljava genitivna konstrukcija: *treh glav*, *treh nog*, *treh jezikov*, *treh let* i dr.

Pridjevi koji u drugoj osnovi određuju razdoblje nastali su složeno-sufiksnom tvorbom što pokazuju preoblika → ‘koji ima/traje *n* dana/noći/mjeseci/godina’: *trojdnevni*, *dvojnočni*, *trojnočni*, *trojmesečni*, *jednoletni*, *dvaletni*, *dvojletni*, *trojletni*, *stogodišni* i dr.

U složeno-sufiksnoj tvorbi sudjeluju i pridjevne osnove koje broj sadržavaju samo u korijenu, najčešće od pridjeva *jedini*, *jednak* i *poldrugi*: **jednako-**

imenovit (J. s. v. *univocus*), **jednakolic** (J. s. v. *uniformis*), **jedinopriličen** (J. s. v. *uniformis*), **poldrugoperstni** (*poldrugoga persta, poldrugi perst dug ali širok*, J. s. v. *sesquidigitalis*), **poldrugostruk** (J. s. v. *sesquiplus*), **poldrugoverstni** (*poldrugu stran česagod vu sebe zadržavajući, jednu celu stran i druge polovicu imajući*, J. s. v. *sesquiplus*). Tvorba potvrde **četverostotnbrojni** (J. četiri stotine zadržavajući, iz četireh stotin, s. v. *quadringenarius*) može se tumačiti kao *četverostotn-o-broj-ni* (jer je potvrđena sufiksalna složenica *četverostotni*) i kao svojevrsna višestruko-složeno-sufiksalna tvorba *četver-o-stotn-o-broj-ni*, što je bliže Jambrešićevu objašnjenju uz riječ. Prednost dajemo prvomu tumačenju. Slična je dvojba i s potvrdom **četveroravnouglast** (J. na četiri ravne vugle napravljen, s. v. *quadratus*), no, s obzirom na to da u dosad obrađenoj građi nismo pronašli pridjeve *ravnouglast* ili *četveroravan*, tu tvorbu smatramo “višestruko-složeno-sufiksalsnom”.

2.4. Prefiksalsna tvorba

U prefiksalsnoj tvorbi imenica potvrđen je prefiks *ne-* u riječi **nejednakost** (H.). Apstraktne imenice na *-ost* s prefiksom *ne-* mogu se tumačiti i sufiksalsnom i prefiksalsnom tvorbom (Štebih Golub 2009: 336). Preoblika riječi *nejednakost* kao sufiksalsne tvorbe bila bi → ‘svojstvo onoga što je nejednako’, a kao prefiksalsne tvorbe → ‘svojstvo onoga što nema jednakost’. U obrađenom korpusu potvrđeno je i *jednakost* i *nejednak*, no mišljenja smo da prednost treba dati drugoj preoblici.

U prefiksalsnoj tvorbi pridjeva potvrđeni su prefiksi *naj-* i *ne-*: **najpervi** (H.), **nejednak** (H.).

U prefiksalsnoj tvorbi glagola potvrđeni su prefiksi *po-*, *raz-*, *ras-*, *u-* i *z-*: **razdvojiti** (H. *dimidio, divido in duas partes*), **rastrojiti** (J. s. v. *trifidus*), **zdvojim** (H. lat. *despero*, također trpni pridjev **zdvojen**). Tomu treba dodati trpne pridjeve **ujedinjen** (J. s. v. *unitus*), **zjedinjen** (J. s. v. *unitus*) i **podrugačen** (*dvakrat četveroverstni, četirikrat podrugačen*, J. s. v. *quadrigeminus*). Osnova svih navedenih glagola potvrđena je kod Jambrešića (*dvojiti, trojiti, jediniti, drugačiti*).

2.5. Prefiksalsno-sufiksalsna tvorba

Potvrdu prefiksalsno-sufiksalsne tvorbe nalazimo samo u glagolu **razdvajam** (J. na dvoje delim, s. v. *bipartio*) jer dosad nismo mogli utvrditi postojanje glagola *dvajati*.

3. Preobrazba

Ne postoji jedinstven pristup preobrazbi kao tvorbenomu načinu (Horvat i Perić Gavrančić 2011: 30–33). Preobrazba ili konverzija prelazak je iz jedne vrste riječi u drugu. Pri tom nova riječ nastaje nultom derivacijom i ima drukčija gramatička i leksička obilježja (Tafra 2005). Preobrazba može biti puna i djelomična (Tafra 1998). U ispisanim potvrđama utvrdili smo primjere za poimeničenje (supstantivizaciju) iz pridjeva i popriloženje (adverbijalizaciju) također iz pridjeva.

Složeno-sufiksnom tvorbom sa sufiksom *-ø*, pri čemu je druga osnova imenička, u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku tvore se pridjevi. Preobrazbom so od takvih pridjeva nastale imenice *šestoper* (H. »Bath seftoper. Clava alaris cum radijs.«; »Clava radiata.«) i *jednorog* (H.; J. s. v. *unicornis*). *Šestoper* je »*buzdovan sa šest pera* (t. j. *šilaka, čavala*)« (AR XVII: 560). Od pridjeva *šestoper* (preoblikom → 'koji ima šest pera') preobrazbom je došlo do poimeničenja. Riječ *jednorog* nastala je složeno-sufiksnom tvorbom pridjeva sa sufiksom *-ø*, što svjedoče potvrde pridjeva *dvojrog* (H.) i *trojrog* (J.), kao i potvrda pridjeva *jednorog* u starijemu razdoblju (AR IV: 558). Da je riječ o tvorbi pridjeva vidi se iz preoblike → 'koji ima jedan/dva/tri roga'. Kad bi se te riječi smatrale imeničkim složenicama s imenicom u drugoj osnovi, preoblika bi glasila → 'rog koji ima (ili je od) dva/tri'. Budući da je *jednorog* životinja s jednim rogom (mitska ili stvarna), a ne vrsta roga, što pokazuju Habelićeva i Jambrešićeva latinska objašnjenja uz *jednorog*, smatramo da je u toj potvrdi riječ o preobrazbi pridjeva u imenicu.

Prilozi su vrsta riječi koja najčešće nastaje preobrazbom od opisnih pridjeva u srednjem rodu. U našem korpusu tako se može opisati tvorba priloga: *pervo* (J. s. v. *prius*), *najpervo* (H.), *nedvojno* (H.), *nejednako* (H.), *zajedno* (J. s. v. *uniter*), *zjedinjeno* (J. s. v. *uniter*), *jednokupno* (J. s. v. *uniter*), *četveroverstno* (J. s. v. *quadruplicato*), *četverovuglasto* (J. s. v. *quadrate, quadro*), *peteroversto* (J. s. v. *quinquuplico*), *osmeroversto* (J. s. v. *octuplico*), *dvojstruko* (H.; J. s. v. *duplico*), *dvojverstno* (J. s. v. *duplicato*) i *dvojversto* (J. s. v. *duplico*), *trojduplo* (H.), *trojverstno* (J. s. v. *tripliciter*), *trojversto* (J. s. v. *tripliciter*).

4. Zaključak

Iz ispisanih je potvrda vidljivo da u odabranom korpusu morfeme s brojevnim značenjem imaju imenice, pridjevi, brojevi, glagoli i prilozi. Brojevnice su osnove značenjski jasne, pa su stoga i sve ispisane potvrde tvorbene riječi.

U tvorbi ispisanih imenica najzastupljeniji je tvorbeni način izvođenje. Većina opisanih sufiksa prisutna je u hrvatskom jeziku u cjelini (npr. *-ača*, *-ar*, *-ica*, *-ik*, *-lo*, *-oča*, *-ost* i dr.), a većina tvorbenih tipova u kojima sudjeluju plodna je i danas. Dio sufiksa razvio je posebne tvorbenne tipove s brojevnom osnovom ili riječima s brojevnim značenjem (npr. *-ača*, *-ak*, *-(e)k*, *-ica*, *-ik*, *-ina*), često tipične samo za hrvatski kajkavski književni jezik. Sufiksi koji su s brojevnim osnovama razvili posebno značenje, zbog ograničenosti na određene brojevne osnove (najčešće od 1 do 4 ili manje), imaju i ograničen broj tvorenica (npr. sufiks *-(e)k²*: *dvojki*, *trojki*). Pokušali smo dokazati da su imenice *šestoper* i *jednorog* nastale preobrazbom od pridjeva tvorenih složeno-sufiksalsnom tvorbenom sa sufiksom *-ø*.

Kod pridjeva je najčešća bila složeno-sufiksalsna tvorba. Veoma je izražen tvorbeni tip sa sufiksom *-ø* u kojemu je druga osnova imenička (npr. *jednoduš*, *jednonog*, *četverozub*), a za koji vrijedi preoblika → ‘koji ima *n* onoga što izražava druga osnova’. Sve su pridjevne složenice endocentrične, no ovaj se tvorbeni tip odlikuje jednakim opsegom tvorbenoga i leksičkoga značenja, iz čega slijedi i pretpostavka da će se njegova plodnost moći potvrditi i na širem korpusu riječi.

U tvorbi brojeva (desetica i stotica) dominira tvorba srastanjem. Habelić i Jambrešić čuvaju stare (i tvorbeno providne) oblike brojeva od 11 do 19 (*dvana-deste*, *pednadeste*, *sedemnadest*). U mlađim (“neprovidnim”) potvrdama Habelić čuva starije stanje s intervokalnim *j* (*jedenajest*, *dvanajest*), a Jambrešić mlađe bez *e* (*jedenajst*, *dvanajst*), tako da je moguće pratiti razvoj te skupine riječi.

Malobrojne su potvrde glagola tvorene sufiksalsnom, prefiksalsnom i prefiksalsno-sufiksalsnom tvorbenom. Vrlo ograničen broj glagola tvoren je izvođenjem s brojevnom osnovom (*dvojim*, *dvojčim*, *trejčim*, *drugacijim*), a većina je nastala od drugih vrsta riječi, čiji je nastanak potvrđen pod drugim tvorbenim načinima. Iz navedenih potvrda je vidljivo da su nastali samo glagoli četvrte vrste (prezentski sufiksalsni morfem *-i-*) te (iako nema mnogo potvrda) zasigurno prvoga razreda (infinitivni sufiksalsni morfem *-i-*).

Kod priloga je najzastupljenija tvorba preobrazbom iz pridjeva. Srastanje glavnih i rednih brojeva s *krat*, *krati*, *put*, *puta* i *puti* nedosljedno je provedeno i kod Habelića i kod Jambrešića. Jambrešić se koleba između sraštenoga zapisivanja, spajanja spojnicom i nesastavljenoga pisanja. Jednoznačan odgovor na to pitanje nisu dale ni kajkavske gramatike u trećemu razdoblju hrvatskoga kajkavskog književnog jezika.

Kod složenica i složeno-sufiksalsnih tvorenica brojevna je osnova uvijek prva osnova. Takva osnova može biti od glavnoga, rednoga i zbirnoga broja. S

obzirom na sudjelovanje spojnika *-o-* u tvorbi, uočili smo da su se bez spojnika slagale osnove od glavnih brojeva *dva-/dve-* (*dvaletni*, *dvenočni*), *tri-* (*triperstac*), *četiri-* (*četirinog*, *četiriruk*, *četirivug*), *sedem-* (*sedemnog*), *osem-* (*osemdnica*) i *sto-* (*stoletje*, *storuk*, *stoglav* i dr.) te osnove od zbirnih brojeva *dvoj-* i *troj-* (*dvojputje*, *dvojnog*, *trojletje*, *trojperst* i dr.). Ostale su se brojevne osnove slagale sa spojnikom.

Većina potvrda iz Habledićeva i Jambrešićeva rječnika, naročito imeničke izvedenice, u istim se značenjima nalaze i u drugih kajkavskih pisaca, no pojedina Šilobodova odstupanja upućuju na to da se u hrvatskom kajkavskom književnom jeziku mogu očekivati i drukčiji tvorbeni tipovi od onih u kajkavskim rječnicima.

Vrela:

BELOSTENEC, IVAN 1740. *Gazophylacium*. Zagreb. [Prema pretisku iz 1998, Zagreb: Stari grad.]

HABDELIĆ, JURAJ 1670. *Dictionar, ili Réchi Szlovenfzke [...]. Stampano u Nemskom Gradczu, pri Odvetku Widmanstadiussa*. [Prema pretisku iz 1989, Zagreb: Kršćanska sadašnjost.]

JAMBREŠIĆ, ANDRIJA 1742. *Lexicon latinum interpretatione illyrica, germanica, et hungarica locuples*. Zagreb. [Prema pretisku iz 1992, Zagreb: Zavod za hrvatski jezik.]

KORNIG, FRANZ 1795. = *Kroatische Sprachlehre oder Anweisung für Deutsche, die kroatische Sprache in kurzer Zeit gründlich zu erlernen, nebst beygefühten Gesprächen und verschiedenen Übungen*. [Zagreb]

KRISTIJANOVIĆ, IGNAC 1837. = *Grammatik der kroatischen Mundart*. [Zagreb]

MATIJEVIĆ, ERNEST 1771. = *Pomum granatum worinnen durch dem Löbl. Warasdiner Generalat übliche Kroatische Redens Art der wahre Kern der Deutschen Sprache expliciret wird*. [Zagreb]

MATIJEVIĆ, ERNEST 1810. = *Horvaczka grammatika oder kroatische Sprachlehre zum Gebrauche aller jener, besonders der deutschen Kroatiens Einwohner, welche Lust haben, die kroatische Sprache gründlich zu erlernen, von einem Menschenfreunde versast, und herausgegeben*. [Zagreb]

SZENTMARTONY, IGNAC 1783. = *Einleitung zur kroatischen Sprachlehre für Teutsche*.

ŠILOBOD BOLŠIĆ, MIHALJ 1758. *Arithmetika horvatszka*. Zagreb. [Prema pretisku iz 2008, Samobor: Samoborski muzej.]

VITEZOVIĆ, PAVAO RITTER 2000–2009. *Lexicon latino-illyricum I–III*. [Svezak prvi. Prijeslik rukopisa. Zagreb: Artresor naklada; Svezak treći. Hrvatsko-

-latinski rječnik. Zagreb: Artresor naklada – Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.]

ZORIČIĆ, MATE 1766. = *Arithmetika ù slavni jezik illirički saftavgliena*. Ankona. [Prema pretisku iz 1995, Šibenik: Gradska knjižnica “Juraj Šižgorić”.]

Literatura:

AR = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I–XXIII* (1880–1976). Zagreb: JAZU.

BABIĆ, STJEPAN 1986. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*. Zagreb: JAZU – Globus.

BARIĆ, EUGENIJA 1980. *Imeničke složenice neprefiksalne i nesufiksalne tvorbe*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.

BARIĆ, EUGENIJA; MIJO LONČARIĆ; DRAGICA MALIĆ; SLAVKO PAVEŠIĆ; MIRKO PETI; VESNA ZEČEVIĆ; MARIJA ZNIKA 1997. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.

BARIĆ, EUGENIJA; LANA HUDEČEK; NEBOJŠA KOHAROVIĆ; MIJO LONČARIĆ; MARKO LUKENDA, MILE MAMIĆ; MILICA MIHALJEVIĆ; LJILJANA ŠARIĆ; VANJA ŠVAČKO, LUKA VUKOJEVIĆ; VESNA ZEČEVIĆ; MATEO ŽAGAR 1999. *Hrvatski jezični savjetnik*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Pergamena – Školske novine.

DAMJANOVIĆ, STJEPAN 2003. *Staroslavenski jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

DIVKOVIĆ, MIRKO 1900. *Latinsko-hrvatski rječnik za škole*. Zagreb: Kr. hrvat-sko-slavonsko-dalmatinska zemaljska vlada.

HORVAT, MARIJANA; SANJA PERIĆ GAVRANČIĆ 2011. Primjeri preobrazbe u *Ričoslovníku iliričkoga, italijanskoga i nimačkoga jezika* Josipa Voltića. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 37/1, Zagreb, 29–40.

HORVAT, VLADIMIR 1989. Juraj Habdelić među isusovačkim leksikografima. *Pogovor pretisku Dictionar, ili Réchi Szlovenszke*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 16–26.

JEMBRIH, ALOJZ 2008. Mihalj Šilobod i njegovo djelo (1724–1787). U knjizi: *Pogovor uz pretisak knjige: Mihalj Šilobod. Arithmetika horvatszka, Zagreb, 1758*. Samobor: Samoborski muzej, 9–138.

KAPETANOVIĆ, AMIR 2007. Jesu li endocentrične imeničke složenice tvorbeno inovacija u hrvatskom jeziku 19. stoljeća? *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 33, Zagreb, 235–243.

KUNA, BRANKO 2006. Nazivlje u tvorbi riječi. *Filologija*, 46–47, Zagreb, 165–182.

- MAREVIĆ, JOZO 2000. *Hrvatsko-latinski enciklopedijski rječnik I–II*. Velika Gorica – Zagreb: Marka – Matica hrvatska.
- MIHALJEVIĆ, MILICA; ERMINA RAMADANOVIĆ 2006. Razradba tvorbenih načina u nazivlju (s posebnim obzirom na odnos među složenicama bez spojnika -o-, sraslicama i tvorenicama s prefiksoidima). *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 32, Zagreb, 193–211.
- RHKJ = *Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika I–XII* (1984–2010) Zagreb: JAZU.
- SILIĆ, JOSIP; IVO PRANJKOVIĆ 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- SKOK, PETAR 1971–1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I–IV*. Zagreb: JAZU.
- ŠOJAT, ANTUN 1992. Latinsko-hrvatsko-njemačko-madžarski rječnik Franje Sušnika i Andrije Jambrešića. Pogovor uz pretisak *Lexicon latinum*. Zagreb: Zavod za hrvatski jezik Hrvatskoga filološkog instituta, III–XXVIII.
- ŠOJAT, ANTUN 2009. *Kratki navuk jezičnice horvatske. Jezik stare kajkavske književnosti*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- ŠTEBIH, BARBARA 2007. Hibridne složenice u kajkavskome književnom jeziku. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 33, Zagreb, 391–411.
- ŠTEBIH GOLUB, BARBARA 2009. Prefiks *ne-* u kajkavskome književnom jeziku. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 35, Zagreb, 333–345.
- TAFRA, BRANKA 1998. Konverzija kao gramatički i leksikografski problem. *Filologija*, 30–31, Zagreb, 349–361.
- TAFRA, BRANKA 2005. *Od riječi do rječnika*. Zagreb: Školska knjiga.
- TAFRA, BRANKA; PETRA KOŠUTAR 2009. Rječotvorni modeli u hrvatskom jeziku. *Suvremena lingvistika*, 67, Zagreb, 87–107.
- TRUBAČEV, OLEG NIKOLAJEVIĆ 1974–2005. *Etimologičeskij slovar' slavjanskih jazykov I–XXXII*. Moskva: Rossijskaja akademija nauk.
- TURK, MARIJA 2001. Tvorbene značajke kalkiranih imenica. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 27, Zagreb, 267–280.
- VONČINA, JOSIP 1988. *Jezična baština: Lingvostilistička hrestomatija hrvatske književnosti od kraja 15. do početka 19. stoljeća*. Split: Književni krug.
- VRATOVIĆ VLADIMIR 1992. Latinski rječnik. [Prijevod predgovora Jambrešićeva rječnika.] Uz pretisak *Lexicon latinum*. Zagreb: Zavod za hrvatski jezik Hrvatskoga filološkog instituta, LX–LXXIII.

Word formation with meaning related to numbering in the Kajkavian literary language

Abstract

The article describes word formation types in the Kajkavian literary language that are semantically related to numbers. The examples analysed are mostly taken from two dictionaries: Habelić's *Dictionar* (Graz, 1670) and Jambrešić's *Lexicon latinum* (Zagreb, 1742). Several word formation types not present in these Kajkavian dictionaries were found in Mihalj Šilobod Bolšić's mathematical manual *Arithmetika Horvatszka* (Zagreb, 1758.). These attestations show that morphemes with number-related meaning can be nouns, adjectives, numbers, verbs and adverbs.

Ključne riječi: hrvatski kajkavski književni jezik, tvorba riječi

Key words: Kajkavian literary language, word formation

